FOCUS BVD/SBP - rapportage over internationale ontwikkelingen feiten en achtergronden die van belang kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A81/022 18 december 1981

REACTIES WESTEUROPESE CP-EN OP POOLSE ONTWIKKELING

Het beeld van verdeelde reacties dat de Westeuropese CP-en al bij eerdere momenten van crisis in het Poolse gebeuren opleverden, tekent zich ten aanzien van de jongste ontwikkelingen in Polen opnieuw af.
De bekende orthodoxe, volstrekt op Moskou georiënteerde groep met partijen zoals de Portugese, Westduitse en Griekse ("buitenlandse") CP, die zich al bij eerdere gelegenheden afzetten tegen wat het vrije vakverbond Solidariteit in Polen bewerkte, doen dat nu weer en sluiten zich verder aan bij Moskous goedkeurende evaluatie van de huidige militaire ingreep. De partijen die een onafhankelijker koers tegenover Moskou volgen en het Sowjet-model als onvoldoende democratisch kritiseren, blijven bij hun eerdere stellingname ten gunste van de Poolse vernieuwingsbeweging en wijzen de militaire ingreep af. Het gaat hier o.m. om de Italiaanse, Spaanse, Belgische, Engelse e Nederlandse CP. Daarbij gaan de Italiaanse en de Nederlandse CP in hun kritiek op wat er nu in Polen gebeurt, een wezenlijke stap verder dan de andere partijen van deze groep. Enkele CP-en manoeuvreren tussen de orthodoxe groep en de kritische partijen in. De meest opmerkelijke daarvan is de Franse CP, zij het dat deze zich toch dichterbij de eerste dan bij de laatste groep bevindt.
Behalve dat "Polen" tot tegenstellingen leidt tussen de partijen onderling, veroorzaakt het eveneens - dat gebeurde ook al eerder - meningsverschillen binnen de afzonderlijke CP-en zelf.

Het orthodoxe geluid

De Portugese CP ziet de in Polen getroffen maatregelen als het gevolg van een moeilijke situatie, "geprovoceerd door anti-sociale en anti-socialistische groepen die op grote schaal worden gesteund door het Amerikaanse en internationale imperialisme". Niemand, aldus een verklaring van een woordvoerder van deze partij, kan de Poolse autoriteiten verwijten dat zij niet de dialo

hebben gezocht.
De Westduitse CP legt soortgelijke internationale verbanden. Volgens partijblad Unsere Zeit zijn degenen die in West-Europa nieuwe raketten willen installeren er tegelijk op uit de toestand in Polen te verscherpen om daardoor de situatie in Europa als geheel te destabiliseren. Voor de Westduitse CP gaat het er dus om "alles te ondersteunen wat tot het consolideren van de orde en van het socialisme in Polen leidt ...." . De Poolse bevolking zowel als de ontspanning zijn daarmee gediend.

De afkeurende stemmen

Voor de Engelse CP verdient het vakverbond Solidariteit een deel van de blaam voor de crisis in Polen. Partijblad Morning Star stelde niettemin dat een oplossing "niet kan worden bereikt met militaire middelen". Het blad roept de Polen op tot "een geest van verantwoordelijkheid en compromis" en herhaalt het eerder ingenomen standpunt dat alleen via een "politiek partnerschap tussen de partij, Solidariteit en andere instituties" een uitweg kan worden gevonden. Dergelijke nogal terughoudend commentaren vindt men ook bij andere kritische partijen. Zo komt de Zwitserse CP niet veel verder dan tot het uitspreken van haar "bezorgdheid over maatregelen ..... die de vrijheid en de democratische rechten schaden".
Scherper is de désapprobatie der Belgen : "De toevlucht tot militair geweld, de draconische maatregelen ... zijn voor de Belgische CP onverenigbaar met het socialisme in een ontwikkeld land. Het politiek bureau (van de BCP) spreekt er zijn afkeuring over uit". In overeenkomstige bewoordingen vat de Spaanse CP haar kritiek. Deze partij noemt het gebeuren in Polen "een échec" en de arrestatie van vakbondsmensen "onaanvaardbaar en veroordelenswaard". Er moet een politieke oplossing komen.

PCI en CPN

Van de kant van de Italiaanse CP (PCI) lag al op 13 december een verklaring ter tafel waarin de "coup" in Polen krachtig werd veroordeeld en waarin expliciet het herstel werd geëist van de "politieke en vakbondsvrijheden". Het was echter partijleider die het Poolse gebeuren tot uitgangspunt nam voor een nagenoeg vernietigende analyse van het Oosteuropese socialisme : "Wat er nu gebeurd is in Polen heeft ons tot de mening gebracht dat het vermogen van de Oosteuropese partijen om te vernieuwen nu uitgeput i

geraakt. De vernieuwingsfase die begon met de Oktoberrevolutie loopt op haar einde".
Even vérgaand zijn de uitspraken van de Nederlandse CP (CPN). Partijblad De Waarheid constateert dat het militaire optreden in Polen "ieder kenmerk (mist) van socialisme en democratie". Wijzend op de tevredenheid van de Sowjet-Unie over de ingreep, stelt het blad dat die tevredenheid "slaat op een situatie die op de verst denkbare manier verwijderd is van de idealen van de oktoberrevolutie". De uitspraken uit Warschau en Moskou dat in Polen tegen de "anti-socialistische krachten" wordt opgetreden, beantwoordt De Waarheid tenslotte met de vraag of niet diegenen als anti-socialistische krachten moeten worden gezien "die met het inzetten van het leger tegen arbeidersacties optreden?". Al eerder was in een verklaring van het Dagelijks Bestuur een al even opmerkelijke uitspraak gedaan : "Naar de mening van het DB van de CPN is hier ook het bewijs geleverd van het falen van het één-partij-stelsel. Het (DB) is van mening dat socialisme veronderstelt het tot stand komen van brede coalities, machtsdeling een verdieping van de democratie".
De vraag rijst wat de consequenties van dergelijke uitspraken zullen zijn op ideologisch gebied en voor de onderlinge partijbetrekkingen. Men kan zich zelfs afvragen of de twee partijen de draagwijdte van hun eigen uitspraken - de "doodverklaring" van de Oktoberrevolutie (PCI) en het onverenigbaar verklaren van de democratie met het feitelijk in alle socialistische staten bestaande één-partij-stelsel (CPN) - wel overzien en of zij zich niet door hun drang zich als een democratische partij te manifesteren hebben laten meeslepen.

De Franse CP

De Franse CP (PCF) die zich al langer nogal afstandelijk tegenover Polen opstelde, houdt zich ook nu weer op de vlakte. In een verklaring spreekt partijleider zich weliswaar uit voor een vreedzame oplossing die tot stand moet komen "op basis van een verbond tussen de nationale krachten" en die "de noodzakelijke hervormingen" teweeg moet brengen, maar een veroordeling van het militaire optreden in Polen blijft achterwege. Begrijpelijk, want de PCF stelde de laatste weken in toenemende mate Solidariteit verantwoordelijk voor de Poolse crisis. De PCF maakte haar houding verder duidelijk door samen met het communistische vakverbond CGT te weigeren mee te doen aan een door allerlei politieke partijen en andere organisaties bijeengeroepen

solidariteitsdemonstratie ten gunste van Polen. Volgens de PCF moet alles worden vermeden wat er aan zou kunnen bijdragen dat het in Polen tot een uitbarsting komt. De partij wekt daarbij de indruk dat het zich onthouden van iedere kritisch commentaar de beste bijdrage is die in dit verband te leveren valt. Partijblad l'Humanité maakt in zijn commentaren op "Polen" vooral werk van het aanvallen van degenen die zich niet volgens deze opvatting gedragen.

De houding van de PCF heeft een extra betekenis doordat de partij samen met de socialisten in de regering vertegenwoordigd is. Aangenomen wordt dat het vlakke eerste commentaar van de Franse regering op de ontwikkeling in Polen, met de opstelling van de communisten te maken had.

De boze reactie van de Socialistische Partij hierop, heeft duidelijk gemaakt dat "Polen" een potentieel conflict voor de Franse regeringscoalitie inhoudt.

Inmiddels heeft president zelf een scherp protest tegen de ingreep in Polen laten horen. Vermeldenswaard is dat daarbij de instemming van het kabinet heeft gekregen, ook van de vier communistische ministers. Deze bevestigden die instemming later in het openbaar, waarmee zij zich in feite tegenover hun partij opstelden.

Interne verdeeldheid

Daarmee is aangegeven dat de ontwikkeling in Polen ook tot interne verdeeldheid kan leiden binnen de Westerse CP-en.

Zo zijn er in de PCF naast de vier genoemde ministers, die kennelijk een van de partijleiding afwijkend standpunt innemen, vele z.g. dissidenten die het niet eens zijn met de manier waarop de partij reageert en die daaraan ook uiting geven.

In de PCI is het omgekeerde het geval. Daar wordt tot in het partijblad l'Unita melding gemaakt van kritiek op de houding van de partijleiding, die door orthodoxe leden als "anti-Sowjet" wordt gezien. Dat het hier om een niet te verwaarlozen groep gaat, mag blijken uit het feit dat protestdemonstraties tegen de militaire machtsovername in Polen minder communistische deelnemers trokken dan bij andere gelegenheden het geval is.